

ADRIAN BARBU este doctor în științe al Universității din Aachen și absolvent MBA al INSEAD Fontainebleau. În anii studenției a colaborat la Radio Europa Liberă din München, unde a avut privilegiul de a participa, alături de Max Bănuș, la lansarea emisiunii *Tinerama*. A activat ca specialist în strategie industrială la Institutul Battelle din Geneva și ulterior ca antreprenor în domeniul sănătății.

Între 1993 și 2001 a contribuit la reformarea sistemului românesc de medicină de urgență printr-un program inițiat de el și adoptat ulterior de Confederația Elvețiană, care i-a asigurat finanțarea și implementarea la nivel național.

Experiențele acumulate în mediul academic, în industrie, în consultanță, în antreprenoriat și în proiectele de reformă instituțională și-au găsit, de-a lungul timpului, expresia în activitatea sa publicistică.

Textele reunite în acest volum reflectă observațiile și reflecțiile unui autor format la intersecția mai multor geografii și culturi, care a traversat epoci și sisteme diferite. Privite împreună, aceste pagini alcătuiesc nu doar o cronică a unor vremuri și locuri diferite, ci și itinerarul intelectual al unui autor pentru care observația, reflecția și spiritul critic au rămas forme de a înțelege lumea.

Adrian
BARBU

NOSTALGIE PENTRU O COLOANĂ VERTEBRALĂ

După 30 de ani de căutări.

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	5
PARTEA I - INTERFERENȚE.....	11
Joaca cu trecutul nu seamănă cu joaca de-a vacanța	13
The Queen.....	20
Nonviolență agresivă.....	25
Pasiune fără urmași	30
Sfârșit de partidă.....	34
PARTEA A II-A - OGLINZI PARALELE.....	39
Și atunci, ce e libertatea?.....	41
Albă ca Zăpada și piticul din noi	47
Gânduri la mâna a doua	52
Nici de ce nu ți-e frică nu scapi.....	57
PARTEA A III-A - UMBRE ÎN MIȘCARE	63
În ținutul lui Țepeș nu se zâmbește pe gratis.....	65
Cum se votează pe frig	71
Nostalgie pentru o coloană vertebrală	76
Cum poate să ducă apă ulciorul spart?	81
Elite în tranziție.....	87
Prima Casă și Ultimul Cod Penal.....	93
PARTEA A IV-A - PARABOLE & PARODII.....	99
Produsul Intern Brut poate crește brutal	101
Economia în terapie intensivă ventilată cu gaz metan	106

Noi cu cine votăm?	112
Gică la Festival	116
Gică și mama lui	121
De ce s-a sinucis Gică?	126
Scufița Roșie și racul fiert sunt neamuri	132
Ia-ți inima în dinții falși.....	137
Albă ca Zăpada s-a topit.....	143
Erecția lui Bismarck	148
PARTEA A V-A - MERIDIANE	155
Ucraina, mon amour!.....	157
Salata orientală.....	163
Străbunica otrăvită și verigheta moștenitorilor	171
Urziceni-Los Angeles sau Dorohoi-Tel Aviv, fără retur	176
„Armata e cu noi“... dar mai bine ar fi să nu avem nevoie	181
PARTEA A VI-A - PLÂNSUL CASSANDREI	187
Cimpanzeul din noi.....	189
Visul unei nopți de primăvară	194
Joaca cu focul	201
Viziuni de urgență	207
De ce să trăim mai puțin dacă putem trăi mai prost?	213
Terapie intensivă sau locul de veci	218
Jos cu doctorii	225
PARTEA A VII-A - INTERVIURI.....	231
Despre noul contract social <i>Interviu cu baroneasa Minouche Shafik</i>	233
Despre 2030, tehnologie, societate și viitor <i>Interviu cu Mauro Guillén</i>	249
<i>Să nu ne risipim căutându-ne!</i> <i>Postfață de Sever Voinescu</i>	279

JOACA CU TRECUTUL NU SEAMĂNĂ CU JOACA DE-A VACANȚA

Bagajele sunt deja la ușă. Recapitulez în memorie tot ce este esențial pentru geanta pe care o voi lua în cabină: documente, telefon, căști, laptop, încărcătoare, chei, portofel, cărți de credit, batiste, mască. Am încărcat ultima ediție din *The Economist* pe telefon – mai mult decât suficient pentru cele mai puțin de două ore de zbor. Articolele „vorbite” le ascult de obicei în căști. Ratez finalul în mod sistematic. La un moment dat mă las pradă unei dulci toropeli, cu zumzet de motor. Sunt transferat în propria imaginație, cu concluzii și imagini care îmi aparțin.

Știrile și comentariile sunt însă mult prea solicitante în aceste zile. Pe punctul de a ieși din casă, mă întorc spre bibliotecă și iau la întâmplare un volum subțire, necitit, ca multe alte cărți pregătite pentru o lectură ulterioară. Unele așteaptă de zeci de ani. Înghesui volumul în geantă, încui

ușa și pornesc la drum. Rămân fidel lui *The Economist* pe traseul spre aeroport. Ajuns în avion, caut însă cartea și încep să o răsfoiesc înainte de decolare.

Publicasem nu demult un volum cu propriile memorii¹ și eram foarte sensibil la personaje cât de cât contemporane, la intersecții de destin, la cariere incomplete, la origini dureroase, la aspirații îndeplinite subiectiv, dar ignorate de anturaj, la superioritatea mediocrității, la victorii deșarte, la idealuri visate și băute. Nu știam mare lucru despre autor, Henri Zalis. Există chiar o pagină rezervată lui pe Wikipedia. Sub numele lui este notat, în engleză, „no description defined”, totuși „male” și „human”.

Aveam să aflu că Zalis fusese multă vreme critic literar și scriitor, filolog afirmat, specializat în Flaubert și Felix Aderca. Aderca – o reală dimensiune a simbolismului și expresionismului, scriitor, dramaturg, inițiator de publicații literare și cenacluri, puncte de pornire pentru viitori autori celebri. Remarcabil pare să fi fost automobilul lui. Aderca dispăruse în 1962, dar anele nu uită să amintească acel Peugeot, reper al unui capitol de viață antebelică petrecut în Franța. O apariție originală pe un carosabil dominat atunci de Pobede.

¹ Adrian Barbu, *De la zero la infinit și înapoi*, Editura Galaxia Gutenberg, București, 2021, cu o prefață de Marina Constantinescu.

Micul volum al lui Zalis se numea *Amintiri răscumpărate*.¹ Avea avantajul de a fi alcătuit din texte scurte, dispuse într-o succesiune aleatorie. Nu părea să fie vorba de nimic care să mute munții din loc, nici literar, nici prin situațiile descrise. Era mărturia unui supraviețuitor al unei perioade bogate în autori importanți și aroganți, pe care îi frecventase; de profesori impunători și intransigenți cu restul, dar nu cu sine; de filozofi decenți pe timp de pace și de o puritate etnică în ascensiune atunci când devenea oportună.

Acea puritate nu se compara, însă, cu cea impusă unor autori. Lui Mihail Sebastian, spre regretul profesorului său, nu i se puteau ierta păcatele acumulate pe parcursul a două milenii și exorcizate într-un tragic accident de mașină, la doar 38 de ani.

La un moment dat, pe la mijlocul cărții, personajele despre care scria Henri Zalis nu mai făceau parte din istoria anterioară școlii mele primare. Aveam deja senzația că trebuie să-i spun pe nume, Henri, din moment ce îi frecventasem și eu pe unii, fie și scurt, fie și ocazional. Nu erau repere de istorie universalizabilă, ci apariții ale unui cotidian uitat. Și totuși apăreau acolo, la suprafața unor circumvoluțiuni din ce în ce mai puțin deluroase.

¹ Henri Zalis, *Amintiri răscumpărate. Scrutând mecanismele memoriei*, Editura Hasefer, București, 2014.

Îmi amintea de Ștefan Iureș, care îmi întorcea articolele de câteva ori până ce atingeau limita perfecțiunii mele imperfecte, dar suficiente pentru publicare. Aveam 17 ani atunci când Henri descria același fenomen la cei 34 ai lui. Cincizeci la sută la ani, dar bun pentru prima pagină din *Amfiteatru*. Ceea ce nu bănuiam atunci era că și Iureș era cioplit din lemnul lui Sebastian. Contactul a rămas captiv în acea epocă pe care am neglijat să o redeschid.

Henri relatează cum este dat afară de la *Gazeta literară*. I se propun nume alternative pentru a continua, dar el rămâne și Henri, și Zalis.

Coboară un etaj în aceeași clădire și se întâlnește cu Dic Baboian, secretar general la *Flacăra*. Numele mă provoacă. Părinții mei fuseseră colegi și prieteni cu Dic și Miarca, soția lui. Oameni deschiși, frumoși, bine dispuși, optimiști. Fiul lor, Karen, era cu câțiva ani mai mic decât mine; nu aveam, ca atare, niciun joc în comun.

Întâlnirea de pe coridor dintre Henri și Dic preceda cu mult pubertatea mea jurnalistică. Henri descrie spontaneitatea cu care Dic îi propune o colaborare săptămânală. Tată de familie, trimis în șomaj pentru un nume considerat ilizibil la *Gazeta literară*, Henri primește onorarii care se traduc în pâine salvatoare.

Tot de coborâre era vorba și la cei 18 ani ai mei, când veneam de la o publicație de la etajul patru la etajul unde se afla redacția *Flacăra*. Aveam în mapă un articol

dactilografiat și încă nepublicat. Dau nas în nas cu Dic, care nu prea înțelegea ce căutam acolo. Credea mai curând că pregăteam bacalaureatul. I-am incredințat un material, să vadă dacă e ceva de capul lui sau de al meu. Puține zile mai târziu devenea editorial, pe o coloană a săptămânalului. Am recidivat de câteva ori.

Vocea din difuzor întrerupe transa. Pilotul anunță iminenta aterizare. Sunt nevoit să pun speteaza scaunului în poziție verticală, să rabatez măsura din față, să mă las cuprins de o centură de siguranță pe care o largesc ușor. Constat că am doar două mâini și pun cartea în plasa de pe spătarul scaunului din față.

În metrou doresc să continui lectura. Cartea rămăsese în avion.

Trecuse o lună. Alt avion. De data aceasta trec și eu oceanul. Dimineața europeană începe aici în toiul nopții. Mă trezesc brusc, obsedat, fără context actual, de amintirea Baboienilor. Sensul giratoriu al vieții ne despărțise de enorm de mulți ani. Aprind veioza, întind mâna după telefon. Generația părinților nu mai era. Dar copiii?

Caut numele pe Facebook. Mulți. E un nume armenesc destul de frecvent și, la prima vedere – cu ochelari – nu-l găsesc pe Karen. Era aproape trei noaptea când intram pe o altă platformă socială. Un Armand Baboian locuia la București. Scriu un mesaj:

— Sunteți cumva rudă cu Dic și Miarca Baboian?

– Sunt bunicii din partea tatălui, vine răspunsul prompt. Nu știu dacă știți, unchiul Karen a murit acum o lună. A căzut în casă și rana s-a infectat.

Copilul de odinioară, prea mic pentru a mă juca cu el, se prăpădise la 67 de ani.

Am comandat un alt exemplar, de ocazie, al *Amintirilor răscumpărate* de Zalis. Ediția nu a mai fost retipărită după dispariția autorului, în 2016.

Rămân curios și voi continua scurta expediție. Rămân însă contrariat: ce m-a făcut să mă întorc din drum pentru o carte? Cum am ajuns la acest modest volumaș din acel vraf de cărți în lungă așteptare?

Joaca cu trecutul nu seamănă cu joaca de-a vacanța. Să fie sensibilitatea întârziată debutul unui for interior închis pentru inventar? Să fie un derapaj launtric, declanșat de imaginile neașteptate ale unor măceluri care mi-au precedat copilăria? Să fie un dor de un viitor care va fi altfel? E forța cămășii, ale cărei limite devin palpabile?

Noapte bună!

2 august 2022

Contrapunct 2026

Titlul scurtei mele proze trimite deliberat la Jocul de-a vacanța, dar nu ca opoziție, cum s-ar deduce la prima

vedere, ci ca o apropiere inițiată între Mihail Sebastian și Henri Zalis, o continuitate fragilă între două destine marcate de aceeași origine, dar traversate diferit de istorie. La Sebastian, „joaca” suspenda temporar realul, ca într-un fel de paranteză delicată, acceptată prin convenție. La Zalis, și în textul de față, joaca de-a trecutul reactivează portrete ale personajelor cu care m-am intersectat, expunându-le și expunându-mă pe mine în raport cu ele.

Paralela pe care o sugeram în rândurile mele scoate la iveală o ipoteză tacită, poate nedreaptă, dar inevitabilă: dacă Sebastian ar fi supraviețuit, ar fi fost silit, asemenea lui Zalis, să suporte deopotrivă consecințele propriei opere și pe cele ale propriei origini. Nu ar mai fi fost o victimă emblematică, ci un autor probabil tolerat, apoi marginalizat, obligat să-și negocieze zilnic principiile. În acest sens, Zalis apare ca un supraviețuitor al destinului pe care Sebastian nu a mai apucat să-l trăiască.

Recitit patru ani mai târziu, textul acesta mi se pare – mai mult decât un simplu exercițiu memorialistic și o tentativă de istorie contrafactuală – o concluzie a unei generații care a traversat istoria fără să o poată influența decisiv.

THE QUEEN

În 1954, anul primelor mele amintiri, un val de frig s-a abătut asupra României. Viscolul a lovit în patru re-prize, iar vântul a atins viteze record de 126 km/h. S-au depus 116 litri de zăpadă pe metrul pătrat, iar temperaturile au coborât până la -25°C. A fost cea mai aprigă iarnă a secolului XX în România. Încălzirea globală urma să-și facă debutul mult mai târziu, după multe alte ierni mai puțin aspre.

La Londra, o tânără prințesă devenise regină cu doar doi ani înainte, la vârsta de 25 de ani. Stalin era încă în viață pe atunci, la fel și Truman, al 33-lea președinte al Statelor Unite și artizanul Planului Marshall. Imperiul Britanic se retrăgea lent spre Marea Britanie, după independența subcontinentului indian și plecarea treptată a majorității celor 57 de teritorii către o soartă proprie. În final, China avea să preia Hong Kongul în 1997.

Astăzi, de la fereastră, pot vedea o clădire impunătoare: Marlborough House. Este sediul unei organizații care

regrupează multe dintre fostele teritorii și colonii într-o asocierie voluntară numită Commonwealth. Când vorbeam despre tranziție în România, nu conștientizam faptul că reformarea Imperiului Britanic se desfășura, discret și coerent, pe întreaga durată a domniei reginei Elisabeta a II-a, suprapunându-se peste propria mea viață.

În România socialistă, imperialismul britanic și „lupta de eliberare a popoarelor” făceau parte din discursul zilnic. Cunoșteam coloniile din traficul filatelic din curtea școlii. În același timp, pământul se colectiviza, proprietatea privată se naționaliza și deveneam, împreună, proprietarii a ceva ce se deteriora de la o zi la alta. Granițele erau închise pentru aproape toată lumea. Se fugea, se emigra tocmai spre acele țări pe care guvernanții le condamnau cu vehemență în discursuri oficiale.

Mormântul lui Karl Marx se află în cimitirul Highgate din Londra, dar teoriile lui ne erau livrate răstălmăcite de ignoranți. O religie uniformă ne cuprinsese: un opioid ideologic, care transfera frigul din stradă în case, golea piețele și ne oferea fericirea ocazională de la capătul unei cozi, când reușeam să obținem fie un kilogram de carne cu oase, fie un televizor color, cu aprobare. Ne sacrificam părinții și pensionarii și ne trăiam tinerețea, compensând instinctiv ceea ce încă nu știam că ne lipsește.

Eu citeam și trăiam *Utopia* lui Thomas More, grotescul local al *Canterbury Tales* de Chaucer; pătrundeam

istoria și limba engleză prin edițiile bilingve ale pieselor lui Shakespeare; eram răvășit de soarta lui Oliver Twist al lui Dickens; visam Orient Expressul Agathe Christie; Scotland Yard și Sherlock Holmes al lui Conan Doyle erau subiecte de maximă încordare; Emily Brontë mă transporta într-un romantism precoce; H.G. Wells îmi oferea speranța mașinii timpului, pe care Proust o considera pierdută. *Forsyte Saga* de Galsworthy era difuzată săptămânal la televizor.

Ascultam fenomene muzicale britanice recunoscute abia mult mai târziu. Cei care purtau coafura Beatles-ilor puteau fi arestați și tunși direct în autobuzele miliției. Rolling Stones răsunau din magnetofone, la ceaiurile dansate. Eram gelos pe Cliff Richard, de care toate colegile mele de clasă se îndrăgostiseră. Mi-am cumpărat o chitară.

Festivitățile din vara anului 2022, care au celebrat cei șaptezeci de ani de domnie ai reginei Elisabeta, au fost prilejul unui acces prelungit la memorie. În timpul evenimentelor de pe străzile Londrei, îmi petreceam nopțile albe cu propria cinematecă interioară. Locuiam pe malul sudic al Tamisei, nu departe de Globe-ul lui Shakespeare, de Old Vic, de Teatrul Național, de Festival Hall și de Tate Modern, la două stații de Tower Bridge și Borough Market. O zonă care, în epoca elisabetană, adăpostea cerșetori, bordeluri și cârciumi devenise sub domnia reginei Elisabeta un spațiu al culturii, artei și stilului de viață. Un constructor

înnobilat de regină absolvise Facultatea de Construcții din București în 1972.

În 1989 cădea Zidul Berlinului. Marea Britanie, care mai staționa trupe în Germania și deținea un sector propriu din Berlin, a acceptat reunificarea. Se spune că Margaret Thatcher ar fi afirmat că iubește Germania atât de mult, încât ar prefera două. În final, planul cancelarului Helmut Kohl a fost acceptat, iar Uniunea Sovietică și-a retras trupele în schimbul unei contribuții materiale. Era și momentul revenirii lui Vladimir Putin la Leningrad.

Concomitent, România își executa conducătorul și își jertfea cetățenii într-o revoluție devenită rapid greu de conturat. Casele regale erau înrudite, dar acest lucru nu l-a ajutat pe regele Mihai să revină pe tronul părăsit prin forță. A așteptat până în 2017. Îl cunoscusem în perioada în care locuiam la Versoix.

Moartea reginei a coincis cu închiderea unei acolade istorice, într-un an în care Ucraina avea să învețe că granițele garantate sunt o iluzie. Instabilitatea politică, dependența energetică și miopia strategică s-au suprapus peste o lume care se credea postistorică. Moartea reginei e un moment de reculegere și bilanț; dispariția ei dă măsura incoruptibilă a timpului. Nu mă pot întoarce la tinerețea evocată. Societatea pare, însă, hotărâtă să repete ceea ce a mai trăit, cu o intensitate care riscă să ne depășească imaginația.

9 septembrie 2022